

Pokus odhalit, kterých opakujících se narativních forem využívá televizní zpravodajství, přivedl amerického mediologa Roberta Smitha k aplikaci vybraných Jungových archetypů kolektivního podvědomí na televizní zprávy. Smith rozdělil zpravodajské příběhy na **příběhy o rozhodnutí, příběhy o utrpení, o dopadení darebáka, o podvodnících, o moudrosti, příběhy o záchraně a úniku, o přírodě, o mateřství** a další (1979, s. 328). Nejvíce televizních zpráv bylo prezentováno jako příběhy o činění závažných rozhodnutí a příběhy o utrpení (tamtéž), které se týkaly dohromady poloviny všech zpravodajských příběhů (více viz odsazený text).

Jiné rozlišení mytických příběhů ve vztahu ke zprávám nabídl James Lule. Na základě výzkumu zpravodajství odkazuje na sedm základních mýtů, na které můžeme ve zprávách narazit (2001, s. 22):

- **Oběť.** Zprávami, které jsou „převyprávěním“ tohoto mýtu, jsou příběhy o nehodách, neštěstích, válečných obětech, obětech teroristických útoků apod.
- **Obětní beránek.** Obětní beránek ztělesňuje vinu za zlo, často pomáhá naplnovat jednu z rolí mýtů – tvarovat jednotlivce směrem k převládajícím ideálům společnosti. Tento archetyp dramatickou formou vypráví o tom, co se stane těm, kteří poruší nebo ignorují společenské konvence.
- **Hrdina.** Zprávy o hrdinech lidem připomínají, že mohou uspět a dosáhnout velikosti. Vyprávějí také o tom, v jakých rolích lze dosáhnout výjimečnosti. Jako hrdinové jsou prezentovány celebrity, sportovci, kosmonauti i umělci, prezidenti a premiéři²⁴.
- **Dobrá matka.** Mýty o matce mohou variovat od těch o krkavčí matce po příběhy o Madoně jako ikoně panenské nevinnosti. Dobrá matka nabízí mateřský komfort a ochranu, reprezentuje vstřícnost a jemnost. Zprávy často přináší příběhy o dobrých lidech, kteří se starají o druhé. Někdy jsou to politici, celebrity nebo dobrovolníci.
- **Podvodník.** Mýtus o podvodníkovi často zobrazuje krutou a hloupou osobu. Zčásti člověka a zčásti zvíře, osobu necitlivou a bez reflexe. Zprávy často přináší příběhy o krutých lidech řízených téměř animálními instinkty. Jde o příběhy o agresivních kriminálních, přezíravých zbohatlících.
- **Jiný svět.** Lidé jsou přitahováni jinými světy, které se liší od jejich sociální skupiny. Odlišný svět je ve zprávách někdy představován jako rajská zahrada, někdy jako exotická země, jindy jako peklo na zemi. Příběhy o jiném způsobu života potvrzují vlastní způsob žít.

²⁴ Média často reprodukují zaběhnutý vzorec příběhu: narození do běžných poměrů, první projevy výjimečnosti, výzva, triumf a návrat (tamtéž).

- **Potopa.** Tento mýtus prezentuje destrukci skupiny lidí mocnými silami. Potopa často přichází jako trest za sejití ze správné cesty. Zprávy pravidelně přináší informace o neštěstích z celého světa, které připomínají bezbrannost jednotlivce (Lule, 2001).

Mytická interpretace zpráv spočívá v tom, že zprávy (podobně jako mýty) pomáhají v orientaci, jsou sdílené a ritualizované (Berkowitz, 1997). Obdobně jako u mýtů i u zpráv platí, že jejich prostřednictvím se členové dané kultury učí hodnoty a definice toho, co je správné a co špatné (Berkowitz, 1998, s. 336).

Mýty a české zpravodajství

Analýza českého televizního zpravodajství²⁵, která replikovala Smithovy narativní kategorie (viz hlavní text), ukázala, že nejvíce zpravodajských příběhů popisuje učinění rozhodnutí (25 %). Velmi častou narativní formou také byl souboj, měření sil (19,4 %) a utrpení (19,2 %). Tyto tři formy zpravodajských příběhů byly nejfrekventovanější u všech tří celoplošných televizí. Jejich podíl na zpravodajských příbězích byl u jednotlivých stanic odlišný. Zpravodajství České televize nejčastěji pojednávalo o **učinění rozhodnutí** (32 % zpráv), což na jedné straně souvisí s častějším zařazováním zpráv o politických jednáních, obchodních jednáních a podobně, na druhé straně dokládá, že mytologicky jsou politici a podnikatelé zpravodajstvím představováni jako ti, kdo činí zásadní rozhodnutí, jejich společenský význam je tedy zprávami potvrzován. Zprávy televize Nova intenzivněji přinášely příběhy o **utrpení** (19,9 %) a **měření sil** (19,6 %). To na jedné straně plyne z intenzivnějšího zařazování negativních událostí a konfliktních zpráv, na druhé straně potvrzuje mýtus, že život je boj a svět nebezpečné místo. Třetí z celoplošných stanic, Prima TV, se svými zprávami pohybovala někde mezi Českou televizí a TV Nova, nejčastěji přinášela příběhy o **utrpení** (24,7 %) nebo zprávy týkající se **učinění rozhodnutí** (24,3 %). Analýza zároveň ukázala, že televizní zpravodajské příběhy mají nejčastěji za hlavního aktéra a hybatele děje představitele úřadu (26,1 %), který vystupuje jako hlavní aktér v plně čtvrtině příběhů. Přibližně každá desátá televizní zpráva informuje o činech politiků (9,1 % zpráv). O něco méně byl protagonistou zpráv představitel některé zájmové skupiny (8,1 %) (Končelík a Trampota, 2004). Pokus o interpretaci těchto zjištění jako poznatků o mytologické rovině zpráv by mohl vést například k závěru, že zpravodajství potvrzuje představu o společnosti jako vysoce hierarchizované struktuře, jejíž uspořádání je dáno silou byrokratických struktur.

²⁵ Výzkum zkoumal celkem 1834 zpravodajských příběhů odvysílaných Českou televizí, TV Nova a Prima TV v prvním pololetí roku 2003 v rámci 42 hlavních zpravodajských relací za každou stanicí (Končelík a Trampota, 2004).